

Risto Niemi-Pynttäri

Kun viesti, editointi ja julkistaminen tulevat näkyviksi – verkkokirjoittamisen poetiikkaa

Nykyisen viestintäkulttuurin tutkimuksen tavallisin käsite on viesti, jonka avulla informaatiotieteet lähestyvät tutkimusalueitaan. Uuden viestikulttuurin empiirinen tutkimus pyrkii selvittämään, minkälaisia ovat yleiset puhetavat sähköpostin, chatin ja tekstiviestien käytössä. Keskeisiksi tarkastelussa nousevat siis kielelliset konventiot, kun taas poetiikkaa tarkastelevia lähestymistapoja on vähemmän. Vaikka viestintätutkimuksessa puhutaan luovuudesta, se jää usein vaille käsitteellistä painoa, koska kysymystä viestin poeettisuudesta ei aseteta. Samaan aikaan kirjallisuuden teoriassa viestin käsite tuntuu unohtuneen itsestään selvyudeksi: riittää, kun muistaa Roman Jakobsonin tunnetun määritelmän, jonka mukaan viestin poeettinen funktio merkitsee huomion kiinnittymistä viestiin itseensä.

Viestintä verkkoaikakaudella on niin rutinoitunutta, että viestin viestimäisyys on katoamassa. Siksi on syytä ensin palauttaa lyhyesti mieleen Jakobsonin painottama viestin poeettinen funktio yli puolen vuosisadan takaa. Jakobsonilla viestin käsite oli tosin laajin mahdollinen: se kattoi kaiken kielellisen informaation, ja näin se oli huomattavasti abstraktimpi kuin mitä nykyiseen viestikulttuurin tutkimukseen tarvitaan.¹ Viestikulttuurin tutkimisen kannalta merkittävää oli kuitenkin se, että viestin poeettisen funktion painottaminen merkitsi hänellä nimenomaan automatisoituneen kielenkäytön paljastamista. Siinä on implisiittisesti mukana myös ajatus tottumuksen sokaiseman mediasuhteen paljastamisesta. Mutta Jakobsonin (1979, 29) poeettinen funktio painotti kielisuhdetta, jossa ihmettely sai sijansa, vaikka tämä selvästi häiritsi viestin denotatiivista välittymistä. Kuten Gérard Genette painottaa, Jakobsonin ja formalistien poeettisuuden teoria oli ainutlaatuinen nimenomaan siksi, että sen suhde arkikielen oli erittäin radikaali. Kun yleensä 1900-luvun puolivälin teorioissa poeettisuus liitettiin esteettiseen kuvaustyyliin, niin Jakobsonille poeettisuus merkitsi kielen käytössä totunnaisen oudoksi tekemistä. Kun välineellinen kielenkäyttö automatisoi semanttisen suhteen eli teki siitä itsestään selvän, niin vastalääkkeeksi poeettinen viesti havahduttaa

tähän eroon. Paljastamalla monimielisyyden, joka kumpuaa merkin ja merkityn välisestä erosta, poeettinen funktio sai kunnian häiritä välineellisen viestinnän pyrkimyksiä. (Genette 1989, 289.)

Jakobsonin huomio oli kielessä yleensä eikä siinä, mitä arkikielessä viestillä ymmärretään. Poeettiselta kannalta hän tarkasteli vain kieltä, ei viestin välittymistä eikä mediaa. Vaikka poeettinen ja välineellinen olivat vastakohtia, niin väline ei tarkoittanut mediaa vaan kielen automatisoitunutta käyttöä. Jakobsonilla viesti oli abstraktein mahdollinen kielellisen kommunikaation käsite, ja poeettisuus rajautui kielen sisäiseksi kysymykseksi. Nykyisen viestikulttuurin tutkimuksen tarpeisiin poeettisen funktion aluetta tulisi kuitenkin laajentaa koskemaan myös viestin välittymistä. Teknologisessa elämisaailmassa se tarkoittaa rutinoituneen viestin välittymisen kätkemiä seikkoja.

Kirjallisuusteoriat ovat tarjonneet keskeisen käsitteellisen panoksen monille uuden verkkokulttuurin tutkimuksen alueille, mutta eivät viestin tarkasteluun. Tosin Bahtinin dialogisesta kieliteoriasta ammentava tutkimusote on edelleen merkittävässä asemassa verkkokeskustelujen tutkimuksessa, varsinkin kun yhtä internet-kieltä selvittäneet tutkimukset (esim. Crystal 2001) ovat käyneet riittämättömiksi. Tutkimuksen painopiste on siirtynyt verkkofoorumeilla kukoistavien sosiaalisten kielten monimuotoisuuden tutkimiseen (Holt 2004). Tämä kielten moninaisuus on antanut jopa aihetta huomauttaa, että internet on luonut tilan, jossa vallitsee *parole*, mutta *language* sen takaa on häilymässä (Simanowski 2005). Näin retoriikan ja diskurssien tutkimusta sovelletaan myös verkkokeskustelujen tarkasteluun. Narratologinen käsitteistö puolestaan on osoittautunut hedelmälliseksi tutkittaessa hypertekstin (Aarseth 1996; Eskelinen 2002) ja interaktiivisuuden rakenteita (Ryan 2001) sekä verkkotaiteessa että tietokonepeleissä.

Kirjoittamisen teknologioitten tutkimus kirjallisuuden- ja mediatutkimuksen välissä on löytänyt aiemmin vähälle huomiolle jääneitä näkökulmia kirjoittamisen välinesuhteeseen (Bolter 1991). Samoin visuaalisen retoriikan tutkimus vaikuttaa keskeiseltä varsinkin uusien visuaalisuutta soveltavien kirjoittamistapojen kannalta. Sen avulla voidaan lähestyä kysymystä digitaalisesta kirjoittamisesta, jossa kirjoittamisen välinesuhde tulee näkyväksi aivan eri tavalla kuin tekstikeskeisessä kirjallisuuden poetiikassa. Painetun tekstin itsestään selvän aseman horjuessa myös kirjoittamisen välinesuhde on tullut tarkastelun kohteeksi tavalla, johon Jakobson tai semiootikot eivät kiinnittäneet huomiota. Kirjoittamisen uusien tekniikkojen myötä on tullut aiheelliseksi tarkastella myös välineen poetiikkaa ja suhdetta, jonka poeettisen ja välineellisen oppositio on jättänyt varjoonsa. Kyse ei ole teknologiakulttuurin suosimasta jatkuvasta uusien välineiden kokeilusta, koska poeettinen välinesuhde syntyy pikemminkin etäisyydestä konventioihin kuin niiden uutuudesta.

Onko poeettisuuden käsitteellä kriittistä merkitystä, kun ajatellaan uusien medioit-

ten nopeasti rutinoituvaa viestintää? Verkkoitaiteen tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on jo jonkin aikaa ollut sellainen taide, joka käsittelee konventionaaliseksi tulleita internetin ja tietokoneen käyttötottumuksia. Saksalaisessa verkkokirjoittamisen tutkimuksessa muun muassa Roberto Simanowski (2002) on analysoinut verkkokirjoittamisen ja -taiteen kriittistä ja reflektiivistä välinesuhdetta.

Viestin viestimäisyyteen kuuluu vielä seikka, joka uhkaa kadota toisaalta välineeseen ja toisaalta tekstiin. Olennaista on viestin välittyneisyys, toisin sanoen lähettämisen ja vastaanottamisen luoma tila, joka liittyy kaikkiin viesteihin. Poeettinen suhde teknologiseen viestikulttuuriin voidaan hahmottaa tietyksi liikkumatilaksi neutraaliin käyttöön verrattuna. Edes online-kirjoittaminen ei ole niin välitöntä, että tämä tila katoaisi: se muuttuu pelitilaksi, jossa keskeistä on nopeus. Editointi liittyy myös keskeisesti verkkokirjoittamiseen. Siinä hyödynnetään viestin välittyneisyyttä toisella tavalla. Tekstien valikointi ja ”copy-paste”-tekniikka on olennainen osa uutta kirjoittamista. On huomattava, että molemmissa tapauksissa viestin välittyneisyys muodostaa retorisen liikkumatilan, jossa syntyy erilaisia muotoja. Kuten Uwe Wirth (2000) painottaa, rutinoituneessa viestinnässä tämä ilmaisutila uhkaa sulkeutua ja viestin välittyneisyys kadota.

Keskityn seuraavassa viestin poetiikkaan, ja lähtökohtani on, että verkkokirjoittamisessa poeettisen teon kohteeksi tulee ajarella viesti kokonaisuudessaan. Siihen kuuluvat paitsi kirjoittamisakti, myös editointi ja julkituomisen akti. Huomioni kohteena on viestien traditio suhteessa verkkoviestintään sekä se, millä tavalla teoria on valottanut viestinnän tapahtumaa. Viestin poetiikan kannalta on huomioitava sellaiset seikat kuin odottamaton viesti tai tunne, jonka vallassa viesti lähtee, tai pitkä odotus ennen kuin viesti saapuu. Yleisesti ottaen esimerkeissä on kyse viestin välittymiseen perustuvasta poeettisesta ilmaisutilasta. Se voi liittyä välittömään viestiin tai se voidaan tuoda esille editoinnin myötä.

Tarkastelen seuraavassa ennen kaikkea viestiä välittäviin ja editoiiviin suhteisiin liittyvää poeettisuutta. Tukeudun saksalaisiin tutkijoihin, ja huomioni kohteena on kolme eri aluetta:

1) Aluksi käsittelen viestin poeettisen tason syrjäytymisen historiaa tiedon välityksen tieltä mediafilosofi Rafael Capurron *Ethik im Netz* -teoksessaan (2003) esittämän *logos*-kriitiikin kautta. Hänen mukaansa hermeneutiikan piiristä on unohtunut siihen läheisesti liittyvä viestin ilmestymisen (*angelos*) poeettis-uskonnollinen tapahtuma.

2) Toiseksi käsittelen verkkokirjoittamisen kannalta kahta keskeistä seikkaa: kirjoituksen muuttumista esityksen kaltaiseksi sekä verkon lumeenomaisen estetisoinnin kriittikkä. Nämä molemmat liittyvät medioituneeseen kokonaisuuteen, joka muistuttaa performanssin kaltaista toimintaa. Siinä huomio ei rajaudu vain tekstiin, vaan tutkin tapahtumaa kokonaisuudessaan.

3) Lopuksi käsittelen editointifunktion antia kirjoittamisen tutkimuksessa. Artikkelin tavoitteena on hahmottaa, minkälainen viestin poetiikka on nykyaikana. Viestin poetiikan käsitettä muovattessani pohdin, mitä seikkoja liittyy digitaaliseen verkkokirjoittamiseen.

Viesti ja keskustelu antiikin Kreikassa

Aluksi tarkastelen viestin (*Botschaft, message*) ontologiaa Capurron (2003) hermeneuttisen filosofian pohjalta. Tekstiviesteihin ja sähköpostiin perustuva uusi viestintäkulttuuri poikkeaa selvästi *broadcast*-tyyppisestä massatiedotuksesta, ja joukkotiedotuksen näkökulma on riittämätön henkilökohtaisen viestikulttuurin tutkimuksessa. Massainformaatiolla on toki keskeinen osa teknologisoituneessa elämismailmassa, mutta viesti-vastaanottaja -asetelman sijaan informaatiosta on tullut ympäristön kaltainen tila, jossa liikutaan ja tehdään valikoituja huomioita. Henkilökohtaisten viestien kulttuurin kehittyminen on antanut aiheita palata pohtimaan viestin traditiota ennen massaviestinnän aikaa. Samalla viestin traditiosta käsin voidaan ottaa kriittinen positio logoskeskeiseen tiedonvälitykseen.

Kreikkalaisen viestin käsitteen (*angelos*) kautta Capurro tarkastelee kriittisesti sitä, kuinka rationaalisuuden hegemonia on työntänyt syrjään viestin poeettiset ja uskonnolliset merkitykset. Capurro keskittyy *logos*-käsitteen kritiikkiin ja tarkastelee sitä, kuinka kreikkalainen filosofia asettaessaan logiikan ja dialektiikan ymmärtämisen perustaksi hyökkäsi erityisesti poeettiseksi tai uskonnolliseksi ymmärrettyä viestiä vastaan. (Mt., 94.) Ajatus ”tiedon välityksestä” ei tee eroa sen suhteen, onko tieto rationaalista vai irrisionaalista. Jaon taustalla on kuitenkin jo *logokselle* perustettu oppositiosuhde, jota Derrida ja monet muut ovat kutsuneet länsimaiseksi metafysiikaksi. Tosin hyökkäys *logosta* vastaan on postmodernissa filosofiassa ollut varsin tarkoitushakuinen. Länsimaisen metafysiikan korostaminen modernin aikakauden tulkinnassa on johtanut yksipuoliseen näkemykseen varsinkin kreikkalaisesta *logoksesta*. Myös Capurron *logos*-käsitteen kritiikki on tältä osin yksipuolista: se ei käsittele *logosta* ymmärrettävyyden kannalta vaan pelkästään tietoon ja myöhemmin rationaalisuuteen viittaavana käsitteenä. Pelkästään tietoa välittävän viestin hegemoniassa on siis vain osittain kyse *logoksesta*; enemmän kyse on kielen denotatiivisuuden ylivallassa viestin traditiossa.

Rationaalisuudelle perustuva tiedon kulttuuri syntyi, kärjistetyksi ilmaisten, myyttisen ajattelun korvautumisesta ensin *logoksella*, sitten *ratiolla* ja lopulta *kalkyyllillä*. Viesti-käsitteen historia mukailee tätä traditiota, ja Capurron mukaan *logosta* rakentanut ajattelu aloitti prosessin, jonka myötä viestistä erotettiin keskeiseksi seikaksi tieto tai idea, jota viesti välttää. Tämän takia Capurro pyrkii osoittamaan kohdat, joissa tapahtui muutos sen suhteen, kuinka kreikkalainen viestiin viittaavan *angelia*-käsitteen alue supistui niin, että roomalaisten *informatio* saattoi viitata vain tiedollisiin viesteihin.

(Mt., 108.)

Capurron mukaan Platonin dialogeista käy ilmi prosessi, jonka takia viesti sai yksiulotteisesti tiedollisen rakenteen. Samalla runouden välittämä viesti joutui voimakaiden hyökkäysten kohteeksi. Platonin *Ion*-dialogissa puolustetaan keskustelua ja käytännöllistä ajattelua runouden välittämien viestien uhkaa vastaan. Dialogissa esitetään, kuinka runoilijoiden hämäret puheet ovat viesteinä epäluotettavia. *Logoksen* näkökulmasta runoilijaa ei voi erottaa hullusta, koska tämä ei välitä asiallista tietoa (*techne, episteme; Ion 536c–d*). Ajan tavan mukaan, myönnötyksenä myyttiselle traditiolle, Platon kutsuu runoilijoita kuitenkin jumalten viestien välittäjiksi (*hermenes ton theon; Ion 534e*). He siis tuovat viestiä jostain *logoksen* hallitsemattomissa olevasta. Runoudella oli ilmeisen tärkeä ja filosofiaa uhkaava funktionsa kreikkalaisessa diskurssissa, ja siksi Platon nimesi runoilijat epäluotettaviksi hahmoiksi. Hän halusi sulkea runouden tiedon ulkopuolelle, koska runoilijoiden viestin perustana ei ole tieto vaan haltioituminen, *theia moira*. Tällainen viesti valtaa mielen siten, että se haittaa järjen käyttöä. Kuten Platon viestiketjussa sanoo, runoilijat ovat kuin 'magnesiaiset kivet', jotka vetävät puoleensa rautarenkaita, koska ovat itse suuremman voiman vaikutuksen alaisia. He puhuvat lumoutuneina eivätkä itse ymmärrä, mitä puhuvat. (*Ion 536 c–d*.) Näin ollen runoilijoiden viesti välittää tarttuvaa lumousta, joka on ajattelun kannalta haitallista.

Hans-Georg Gadamer (1985, 188) painottaa Platonin dialogeja käsitellessään, että kyse on siitä, kuinka Platonin valitsema sokraattinen keskustelumetodi saattaa järkkyä runoilijoiden aiheuttamasta lumoutumisesta. Tämä merkitsisi välttämättä uhkaa loogista ajatuksen kehittelylle, koska se johtaisi *logokselle* vieraaseen totuuskokemukseen.

Ajatus runoilijasta lumoavan viestin välittäjänä, magneettina, joka tartuttaa kuulijan, johtaa käsitykseen, että runous olisi vain tunteisiin vaikuttavaa, emotiivisen viestin välittämistä. Käsitys runoudesta tunneviestinä ei kuitenkaan kata kokonaan kreikkalaista runoilijan tehtävää, koska runoutta ei ajateltu subjektiivisena vaan jumalallisena viestinä. Platon kiinnittää huomion siihen, että runoilija ei ilmaise omaa kokemustaan kuten ajattelijaa vaan päinvastoin: runoilija 'magnetisoituessaan' ei itse tarkoita mitään, vaan hän joutuu suuremman voimakentän vaikutuksen alaiseksi (*Ion 536c–d*).

Tämän Platonin erottelun pohjalta Capurro hahmottaa viesti-käsitteen kaksi tasoa. Käytännöllisen tiedon piiriin kuuluu viestin vertikaalinen taso, kun horisontaalinen taso viittaa puolestaan ajattelun kannalta hallitsemattomiin viesteihin. Näin siis runoilijan välittämä jumalten viesti liittyy vertikaaliseen tasoon, kun taas keskustelun loogiikka kytkeytyy horisontaaliseen. Vaikka Capurro ei viittaa kielen denotatiiviseen ja konnotatiiviseen tasoon, niin yhteys on selvä, kuten hänen kiteytyksensä paljastaa: "Vertikaalisen viestin tilalle tunkeutuvat filosofinen *logos* ja *dialektinen* välittymisprosessi, eli jokaisen viestin perustaksi asettuvat asiakysymykset" (Capurro 2003, 114).² Viestin välittymisprosessissa keskeiseksi sisällöksi tulee denotatiivinen kieli eli tiedon

välittyminen.

Sokraattisen keskustelun idea, jossa yhdessä kiistellen etsitään totuutta, on perusta erittäin keskeiselle ajattelun ja kommunikaation dialogiselle muodolle, eikä sen merkitystä voi siksi väheksyä. Platonin filosofia perustuu tälle keskustelun dialektiikalle, keskustelijoiden väliselle kiistelylle, jossa vastustaja osoitetaan loogisesti epäjohdonmukaiseksi. Toisesta kontekstista tuleva sanoma, poeettinen tai jumalallinen viesti, on vieras loogisille keskustelukuvioille. Siksi tämä sovitun keskustelukäytännön ulkopuolelta 'kaukaa tuleva viesti' on aina luonteeltaan interventio, vieraasta maailmasta peräisin, ja sellaisena se on filosofian kannalta ongelmallinen.

Ulkopuolelta tulevan poeettisen viestin ja keskustelupiirissä käydyin dialektisen väittelyn välisellä jännitteellä on merkittäviä seurauksia hermeneutiikalle. Kehitellesään ymmärtämisen käsitteelle rakentuvaa hermeneutiikkaansa Gadamer ottaa etäisyyttä rationaalisen tiedon (*episteme*) valtaan, mutta palaa jatkuvasti pohtimaan Platonin dialogien keskusteluja. Informaation yksipuolisen välittämisen vastapainoksi hän nostaa huomion kohteeksi nimenomaan keskustelun käsitteen (*Gespräch*). Siitä muodostuu jopa Gadamerin hermeneutiikan ratkaisukohta, koska keskustelu merkitsee hänelle varsinaista ymmärtämisen tapahtumapaikkaa. (Ks. Marshall 2003, 123.) Ihmisten keskinäinen ymmärtäminen, eri horisonttien kohtaaminen, edellyttää siis dialogisuutta. Kuitenkin samalla tällainen viesti on diskursin rikkova interventio. Se edellyttää tarkastelutapaa, joka tunnistaa sen nimenomaan runoudeksi, joka ei noudata logiikkaa ja merkitsee "negatiivisuuden väkivaltaista tunkeutumista diskursiin" (Kristeva 1993, 67).

Gadamer ajatteli keskustelun käsitteen kautta kuitenkin myös lyriikkaa ja draamaa, siis vuorovaikutusta, joka on kirjallisen kulttuurin ytimessä. Capurro tulkitsee Gadamerin keskustelukeskeytyttä seuraavasti:

Kun Gadamer, Platonin seuraten, painottaa yhä uudelleen *keskustelun* merkitystä kirjalliselle traditiolle, silloin hän tekee samalla eron ihmisten välisen ymmärtämisen muotojen tai – kuten nykyään sanomme – kielelle *medioitumisen* välille (Capurro 2003, 96).³

Keskustelun käsitteellään Gadamer ei rajaudu vain tekstin ja lukijan väliseen tekstihermeneutiikkaan. Hänen huomionsa on kirjoituksessa medioituneena ihmistenvälisen keskustelun muotona. Capurron mukaan Gadamer kylläkin ottaa huomioon viestiin liittyvän välittymisen, mutta hänen unohduksensa koskee itse hermeneutiikkaan kytkeytyvää seikkaa. Vaikka Gadamer liittää koko filosofisen projektinsa *hermeneutin*-termiin, niin hän jättää huomiotta sille läheisen *angelia*-termin. Viestintuoja Hermes oli luonnollisestikin Gadamerin suosikkiahmo, mutta Capurro kysyy, miksi Hermeksen tytär *Angelia*, viestin ilmestymisen hahmo, jää Gadamerilla täysin huomiotta. Capurron mukaan kyse on filosofisesta painotuksesta, ja jättäessään *angelia*-termin huomiotta

Gadamer tekee saman valinnan kuin Platon: kumpikaan ei ota huomioon itse viestin ilmestymisen tapahtumaa, joka tulee keskusteluhorisonttien ulkopuolelta. (Mt., 97.)

Puhe jumalilta tulevasta viestistä on peräisin Platonia edeltävästä traditiosta. Pindaros kutsui sitä viestiksi, jonka runoilija tuo kaukaa: Angelia, viestin jumalatar, välittää Hermeksen siunauksen ja tuo voitontoiveen kaupungille (Pindaros *Olymp.* VIII, 81). Olennaista on huomata, että kyse on viestistä, joka tulee jo luodun diskurssin ulkopuolelta. Kreikkalaisten puhe 'jumalten viestistä' viittaa siis interventioon ja yleisestä kielenkäytöstä poikkeavaan viestiin. Tällainen viesti on yllättävä: se puhuu eri kieltä kuin mitä keskustelussa käytetään. Näin siis puhe 'jumalten viestistä' ei ole kovinkaan kaukana siitä, mitä nykyään ymmärretään poeettisella kielellä.

Kristinuskon myötä viestin suhteen tapahtui merkittävä muutos: uskonnollinen viesti palasi kulttuurisesti merkittäväksi, sillä teologian ytimeen asettui 'ilosanomaa' (*euangelion*). Antiikin kreikan Angelia-jumalatar otti siis uuden muodon ja muuttui Jumalan sanansaattajaksi (*angelos kyriou*), joka välitti viestin neitsyt Marialle. Tässä yhteydessä on kuitenkin huomattava, että *angelia*-sanasta huolimatta viestin ontologiaa ei tule sekoittaa teologiseen angeletiikkaan (Serres 1993). Kuitenkin kristillistä enkelää voidaan tulkita myös viesti-käsitteen historian näkökulmasta: enkelihahmon teologisesti keskeinen asema ilmaisee, kuinka roomalaisten jo varsin rationaaliseen viestintään maailmaan tunkeutuu uskonnollinen viesti.

Viestin kristillisen historian mullistava kohta on Capurron mukaan tilanne, jossa roomalainen rationalismi ei onnistu sulkemaan uskonnollista ilmoitusta ulkopuolelleen. Tässä tilanteessa syntyy eräänlainen työnjako uskonnollisen ja rationaalisen viestin välille. Roomalainen rationaalisuus suunnattiin uskonnollisen sanoman levittämiseen, ei viestin sisällön kritisoimiseen. Ristiriita siis ratkesi siihen, että uskonnollisen ilosanoman rationaalisuutta ei kysyty. Sen sijaan uskonnollista viestiä alettiin levittää eteenpäin kaikin rationaalisin keinoin. Tämä ratkaisu on kulttuurisesti merkittävä; teologinen ratkaisu uskonnollisen ja rationaalisen viestin vastakohtaan on *missio* – viestin loputon välittämistehtävä. (Capurro 2003, 115–117.) Viestien irrationaalisista sisällöistä huolimatta ratkaisulla on merkityksensä myös modernissa tiedonvälityksessä siltä osin kuin tiedonvälityskoneisto toimii rationaalisesti.

Verkon estetisoitumisen kritiikki

Edellä olen tarkastellut viesti-käsitteen ontologiaan liittyen viestin ja keskustelun välisiä jännitettä. Voidaan ajatella, että samalla tavalla taideteos ja keskustelu ovat julkisen alueen ääripäitä: taide on ensi sijassa ilmenemistä, puhdas ihmettelyn aihe, kun taas keskustelu liittyy ymmärrykseen, jakamiseen ja esimerkiksi taidepuheeseen. Julkisen alueeseen kuuluu nämä kaksi eri puolta, ilmestyminen ja jakaminen, kuten Hannah Arendt (2000, 56) on esittänyt kehitellessään kreikkalaisen *polis*-käsitteen mukaan

hahmotettavaa julkisuuden teoriaa. Tämän Arendtin erottelun kautta voimme ajatella verkkojulkisuutta, joka on luonteeltaan *agoran* kaltainen ja poikkeaa massajulkisuudesta. Julkinen on a) puhdas ilmestymisen tapahtuma, jonkin näkyväksi tuleminen ja b) yhteisen jakamisen piiriin tulleet asiat. Tämän erottelun myötä voidaan ajatella, kuinka verkkofoorumilla verkkotaide ja sitä koskeva keskustelu kuuluvat eri tavoin samaan julkisen alueeseen. Taideteoksessa on perustavaa sen ilmituleminen: jotain senkaltaista yleensä ottaen on tullut ilmi. Tämä on rinnastettavissa edellä esitettyyn kehittyneeseen viestistä, joka tulee ulkopuolelta ja ilmestyy julkiselle alueelle. Samalla tavalla taideteos tulee yhteisesti koettavaksi, ymmärryksen sekä keskustelun alueelle.

Verkon ansiosta myös kirjoittaminen tekona on tullut eri tavalla julkisen alueelle kuin painotuotteiden luomassa julkisuudessa. Uusien ilmestymispaikkojen (foorunit, portaalit, e-zinet, blogit ym.) julkisuus on enemmän näyttämöiden kuin kirjastojen kaltaista. Näihin verkon teatterimaisiin piirteisiin on kiinnitetty huomiota heti internetin yleistymisen jälkeen (esim. Laurel 1991). Myös itse kirjoittamisen luonne saa verkon teatterimaisuuden ansiosta uusia piirteitä. Mediatutkija Mike Sandbothen (1998) mukaan julkisuus virtuaalisilla näyttämöillä on muuttanut kirjoittamista ”draamallisen tekstuaalisuuden suuntaan”. Draamallinen tekstuaalisuus ei toki ole uusi ilmiö kirjoittamisen alueella, varsinkin kuvan ja sanan dramatiikalla on rikas traditio, mutta verkko on kuitenkin aktualisoinut mahdollisuudet uudella tavalla (Wirth 2002, 403).

Verkkokirjoittamisen draamalliseen tekstuaalisuuteen kuuluu Sandbothen (1998) mukaan se, että teksti on hetkellinen: se ei ole samalla tavalla pysyvä ja säilytetty kuin kirja. Hän ei tosin huomaa, että painotuotteista sanoma- ja aikakauslehtien tekstit ovat samalla tavalla lyhytikäisiä kuin verkkotekstit, vaikka verkkotekstiä ei aina kirjoiteta sen pysyvämmäksi kuin puhetta. Tekstien ilmestyminen verkkofoorumilla merkitsee hetkellistä julkisuutta ja uutuusarvoa. Toisaalta tekstit katoavat näyttämöltä arkistoihin, toisaalta niitä muutellaan, ja ne tulevat esille uudestaan. Olennaista on, että verkkotekstit ovat performanssin kaltaisia, päivitettäviä esityksiä.

Toisaalta draamallinen tekstuaalisuus viittaa siihen, että retoriikka muuttuu ja kirjoittamiseen liittyy Sandbothen (1998) termein ”semioottista dramaturgiaa”. Pelkän kielenkäytön lisäksi huomio on silloin visuaalisessa ja auditivisessa kokonaisuudessa: graafinen suunnittelu, äänet ja navigoitava tila kuuluvat osana tällaiseen kirjoittamiseen. Siksi kirjoittamisen sijaan on ehkä osuvampaa puhua kokoamisesta ja muodostamisesta (*composition*), koska silloin kirjoittamista ja visuaalista toimintaa ei eroteta. Kun kirjoitus ja sen visuaalinen esittäminen oletetaan erillisiksi, joudutaan sisällön ja ulkoasun erotteluun ja muotoihin, joita voi sanoa tekstin estetisoinniksi. Sellainen graafinen suunnittelu, joka vain kuvittaa kirjoitusta, jää ornamentaalisen koristelun ja esteettisten illuusoiden tasolle. Tätä koristelua Sandbothe (1998) kutsuu internetin pintatason draamallisuudeksi, ”jolle on luonteenomaista, että se johtaa semioottisesti

samankaltaisten visuaalis-dramaattisten ja aforistis-toimitettujen esitysmuotojen arvostukseen”.⁴

Sekä tekstin visuaalinen dramatisointi että sen aforistinen dramatisointi painottavat kuitenkin vain huomioarvoa. Kuitenkin laajasti ymmärrettynä ”semioottinen dramaturgia” ei välttämättä merkitse vain estetisoivaa lumoa. Myös kriittinen reflektio voi kuulua tällaiseen dramaturgiaan, kuten Brecht aikoinaan osoitti hyökätessään illuusio-teatteria vastaan.

Usein kyseenalaistamattomat arvot, kuten iskeyvyys, vilkaistavuus ja esteettinen lumo ovat yleisessä verkkoviestinnässä seikkoja, joita kriittinen poetiikka voi paljastaa. Käsitteellisessä mielessä poetiikan ja estetiikan ero viittaa tähän mahdollisuuteen: poetiikka viittaa tekemiseen ja valmistamiseen (*poiesis*), kun taas estetiikka viittaa havainnon tasoon (*aisthesis*). Näiden välinen ero saattaa olla varsin jyrkkä digitaalisen kulttuurin alueella.

Roberto Simanowski määrittelee verkkokirjoittamista käsittelevässä *Interfictions*-teoksessaan (2002) kriittisen poetiikan omaksi alueekseen. Se suuntautuu nimenomaan virtuaalisessa arkipäivässä vallitsevien esteettisten illuusioiden paljastamiseen. Kriittiselle poetiikalle on ominaista se, että se reflektoi kriittisesti käyttämäänsä mediaa. Olennaista sille ovat Simanowskin mukaan 1) estetisoituneen ilmiöpinnan rikkominen, 2) todellisuusilluusion paljastaminen eli sen mielikuvan rikkominen, että media raportoisi suoraan reaalityodellisuutta, 3) teknistynyttä välinesuhdetta paljastava kriittinen poetiikka (mt., 164). Simanowskin luonnehdinta verkkotaiteen kriittisestä poetiikasta on siis selvästi velkaa Jakobsonin näkemykselle poeettisesta funktiosta. Simanowskin painotus on poetiikassa, joka reflektoi automaattistuneita välinesuhteita, paljastaa sen konventioita ja luo distanssia itsestään selvään (digitalisoituneeseen) todellisuuskuvaan. Tämä poetiikka on kuitenkin laajempi kuin vain kieleen keskittyneen poeettisen funktion teoreema aikanaan: se pyrkii tekemään näkyväksi myös välineeseen ja välittymiseen liittyvää rutiininomaista toimintaa.

Molemmat edellä esitetyt seikat, verkkoteksti draamallisena esityksenä sekä esteettisten illuusioiden kritiikki, merkitsevät sitä, että verkkoteksti lähenee esityksen kaltaista tapahtumaa. Eräs painettujen tekstien näkömätön konventio on julkaiseminen. Julkaisemista on toki tutkittu runsaasti, mutta harvemmin itse painettu teksti on koskenut omaa julkaisemisen tapahtumaansa. Verkon myötä tekstin julkaisemisen konventiot ovat kuitenkin heikentyneet, ja samalla myös poeettinen huomio on kiinnittynyt siihen, mitä julkaisemisessa tapahtuu.

Editointi ja julkaiseminen

Verkkoon kirjoittamisen kokonaisuus edellyttää siis laajempaa analyysia kuin vain tekstin poetiikan tarkastelua. Uwe Wirth (2001) on painottanut editoinnin uutta asemaa

erityisesti hypertekstissä, mutta myös perinteisessä kirjoittamisessa. Wirth puhuu editointifunktiosta, joka on Foucault'n tekijäfunktio-käsitteen pohjalta kehitelty. Samalla on syytä huomata funktio-käsitteen paluu sitten Jakobsonin poeettisen funktion. Myös editointi määrittyy tässä pelkästään funktiona: ei ole eroa, kuka editoi, sillä editoija voi periaatteessa olla tekijä tai tekstin toimittaja. Vaikka sama henkilö voi sekä kirjoittaa että julkaista tekstin ja vaikka molemmat teot kuuluisivat monipuolisen subjektin tai tojen repertuaariin, niin silti toiminta muodostuu erilaisista ja toisilleen vastakkaisista funktioista. Jo prosessikirjoittamisen yleisesityksissä on tapana erotella tekstin tuottamisen, tekstin muokkaamisen sekä viimeistelyn funktiot. "Editoiva järjestäminen" on Wirthin mukaan kaikkea tekstin julkaisemista perustava performatiivinen operaatio. Funktionaalisesti julkaisemisessa ei ole eroa sen suhteen, työstääkö tekijä itse jo kirjoittamaansa vai onko kyseessä kustannustoimittaja. Tekijäfunktio on näin ollen alisteinen julkaisijan funktiolle, vaikka näiden kaikkien eri funktioiden takana olisi yksi tekijä. (Wirth 2002, 424.)⁵

Editoinnilla Wirth tarkoittaa tekstin lukemiselle perustuvaa uudelleen kirjoittamista, toimittamista, valikoimista ja lopulta myös tekstin julkaisemista. Wirth osoittaa, kuinka paljon lähes kaikessa kirjoittamisessa on editointia. Performanssin kaltaisessa verkkokirjoittamisessa olennaista on se, että editointifunktion piiriin kuuluu myös tekstin julkisaattaminen (*heraus geben*). (Mt., 423.)

Kysymys julkaisemisesta liittyy editointiin. Kun perinteistä kustantaja-julkaisijaa ei verkossa tarvita, voidaan kysyä, katoaako samalla julkaisemisen merkitys. Onko verkkokulttuurissa julkaisemisen sijaan olennaisempaa kuitenkin lukijan valta, hakemisen ja valikoimisen toimet? Jos näin on, riittäisi, että kirjoittaja vain järjestää työnsä verkkoon lukijan löydettäväksi. Kirjoituksen julkaisuuskontekstiin saattaminen kuuluu kuitenkin Wirthin mukaan editointifunktion piiriin.

Wirthin painottama editointifunktio liittyy keskusteluun "tekijän paluusta" verkkokirjoittamisen alueella. Verkkönäyttämöillä virtuoosit ja taidollisen suvereniteetin osoittaminen on kiinnittänyt huomion persoonallisesta jäljestään tunnistettavaan tekijään. Samoin tutkimuksessa näkyy käänne 1990-luvulla vallinnutta lukijakeskeistä näkemystä vastaan. Tuolloin internetin ja ennen kaikkea hypertekstin ajateltiin merkitsevän lopullista tekijän kuolemaa, ja merkitysten luomisen vapauden uskottiin siirtyneen lopullisesti lukijalle (Landow 1997). Tämän jälkeen on tehty monenlaisia yrityksiä tekijän aseman palauttamiseksi, ja myös virtuaalisilla näyttämöillä nähtiin tekijän suvereniteetin paluuta. Toki tämänkään ajatuksen mukaan kyseessä ei ole kuitenkaan "aidon" tekijäpersoonan paluu vaan tekijän muodonmuutos virtuaalitekijäksi. Tämän hahmon persoonalla ei ole merkitystä: hän on roolihahmo, joka toimii suvereenisti tekstin sisäisessä tekstuurissa mutta myös sen ulkopuoლისessa virtuaalitallassa.

Tekijän paluun kritiikki lähtee Wirthillä siitä huomiosta, että verkkotekstin jul-

kaiseminen, arkistointi ja päivittäminen ovat eri funktioita. Hallitsevassa asemassa on tekijän sijaan editoija. Wirthin provosoivasti otsikoitu artikkeli "Tod des Authors als Geburt des Editors" ("Tekijän kuolema editoijan syntymänä") vuodelta 2001 kehittää ajatusta, jonka mukaan verkkokirjoittamisen luonnetta ymmärretään paremmin, kun tekijän sijaan ajatellaan tekstiä valikoivaa ja muokkaavaa editoijaa. Wirthin pääargumentti on se, että tekstin editointi on keskeisin työ, mitä aiemmin tekijäksi kutsuttu hahmo tekee. Siksi on parasta puhua uudenlaisen editoijan synnystä. Kuten hän myöhemmin täydentää käsitystään, tekijän kuolema tapahtuu editoijan kehystämänä (Wirth 2002, 404).

Edellä on painotettu sitä, että verkkotaiteessa poeettisuus on nähtävä myös julkaisuvälineeseen ja kontekstiin liittyvänä seikkana. Samoin on huomattava, että myös editointiin liittyy poeettisia mahdollisuuksia. Verkkotaiteessa poeettinen editointi ei ole välttämättä konventionaalista toimintaa, ja siksi Wirth saattaa puhua uudenlaisesta editointifunktiosta. Yleisin keino on se, että teoskokonaisuutta esimerkiksi tekstifragmenttien tai kirjeiden pohjalta laatiessaan editoija voi käteä tai korostaa tekstin aukkoja. (Ks. mt., 245). Editoinnissa ei siis ole kyse vain julkaisukonventioiden mukaisesta työstä, vaan siinä on myös mahdollista kehittää poeettista liikkumatilaa järjestämällä ja valikoimalla tekstejä.

Wirthin mukaan editointi on sekä tekstin sisäistä että ulkoista toimintaa. Tekstin sisällä editointi operoi lukemisen ja tuottavan kirjoittamisen välillä. Barthesia mukaillen hän määrittelee editoijan olevan tekstin ensimmäinen lukija ja sen toinen tekijä: "Taho, joka yhdistää *Scripteur*- ja *Lecteur*-funktiot on *Editeur*, joka ensimmäisenä lukijana ja toisena tekijänä, yhteenlukee ja yhteenkirjoittaa kirjoitetun" (Wirth 2001, 57).⁶

Wirth tarkastelee tätä tapahtumaa performatiiviselta kannalta, tekstin kynnyksen asettamisena ja sen ylittämisenä. Toisin sanoen julkaiseminen tarkoittaa Wirthin mukaan editoinnin funktiota sekä julkaistavan tekstin suuntaan että tekstin ulkopuolelle. Voisi ajatella, että editoijan tehtävä olisi vain tekstin muokkaaminen ja julkaiseminen liittyisi johonkin aivan muuhun kuin editointiin. Kuitenkin Wirthin mukaan tekstin julkaisukuntoon saattaminen merkitsee tarkkaan ottaen kahdensuuntaista toimintaa, koska mielikuva julkaisukontekstista vaikuttaa editointiin. Toisin sanoen editointifunktioon liittyy implisiittisesti myös orientoituminen tekstin julkaisemiseen. Näin siis editoija operoi tekstin ja julkaisuuskontekstin välillä. Wirth puhuu tekstin julkaisaattamisesta paratekstuaalisena aktina ja tekstin kehystämisenä (*Rahmen, Framing*). Palatesaan myöhemmin kysymykseen editoijan performatiivisuudesta hän puhuu editoinnin eksplisiittisestä ja implisiittisestä funktiosta. Editointifunktion piiriin kuuluvat sekä tekstin eksplisiittinen julkaiseminen että strateginen, julkaisemiseen tähtäävä implisiittinen editointi. (Wirth 2002, 426.) Wirthin mukaan tekstin julkaisaattamisen akti on tullut näkyväksi ja teoreettisen ajattelun kohteeksi erityisesti verkkokirjoittamisen ansiosta.

Viestintuoja ja julkaisija

Kreikkalaisista tragedioista tunnetun viestintuojan tehtävänä oli toimittaa viesti perille. Kiinnostavaa on, että häntä kutsuttiin samalla *angelos*-nimellä kuin ilmestystä. Viestintuoja on kuitenkin tekstin sisäinen figuuri: hän on tragedian henkilö tai hahmo runossa. Viestintuojat ovat rinnastettavissa tekstissä esille tulevaan editoijaan, hahmoon, joka tulee näkyväksi tekstin esipuheessa. Molemmat ovat viestiä välittäviä ja toimittavia hahmoja.

Tunnettu viestintuojan eli sanansaattajan hahmo kreikkalaisessa runoudessa liittyy kiinteästi viestin käsitteeseen ja kysymyksiin, joita edellä viestin ontologian yhteydessä eriteltiin. Viestintuojan hahmo on hämmästyttävän keskeinen kreikkalaisessa runoudessa – kohtaamme sen kaikkialla. On syytä olettaa, että tällä viestin ilmestymisen tapahtumalla on ollut tärkeä funktio kreikkalaisten maailmassa. Moderni ja rationaalinen käsitys viestistä on merkinnyt sitä, että hahmoista, jotka ovat tehneet viestin ilmestymisen näkyväksi, on tullut jäänteitä eli myyttisten ennakkoluulojen kiteytyviä. Viestiliikenteen näkökulmasta ne edustavat hidasta viestin kulkua, informaation kannalta taas hämärää ja enteellistä puhetta. Viestintuojan hahmossa tulevat kuitenkin ilmi juuri ne viestin ulottuvuudet, joista edellä on puhuttu poettisen viestin funktiona. Ensinnäkin viestintuoja tekee näkyväksi viestin välittymisen. Hän tuo joko yllättävää tai kauan odotettua viestiä, esittää sen innolla tai vastahakoisesti, ja hänen viestinsä vastaanotetaan onnellisesti yllättyneenä tai järkyttyneenä. Ennen kaikkea hän vastaa viestistä hengellään. Tämä kaikki kertoo sitä, että viestintuojan hahmo ja välitetty viesti kuuluvat yhteen. Siksi sanansaattaja usein kuolee viestin välitettävään ja runoilija toivoo itselleen kunniaa tuotuaan sodasta voitonviestin kaupunkiin. Kaikki nämä kuvittavat tapahtumaa, jossa viestiä ei eroteta sen välittymisestä. (Capurro 2003, 113.)

Viestintuojalla on tärkeä rakenteellinen funktionsa kreikkalaisessa tragediassa: hänen välittämänsä viesti on ainoa tärkeä asia, joka tulee näyttämötapahtumien ulkopuolelta. Sanansaattajan tehtävä on välittää tämä mullistava viesti näyttämölle. Näyttämöä hallitsevat toiminta ja keskustelu eli dialogi, joka on sokraattista perua, se tosin etenee yhteenottojen kautta eikä dialektisen järjen hallitsemana. Tässä dialogissa viestintuoja on yllättävä vieras (Goldhill 1986, 3).

Viestintuojan erikoisasema tragediassa määrittänyt viestin mukaan: hän on nähnyt jotain erityistä. Esimerkiksi Sofokleen *Oidipuksessa* viestintuoja on nähnyt Iokasten itsemurhan ja sen, kuinka Oidipus sokeutti itsensä. Näin hän on näkijän roolissa ja poikkeaa sen vuoksi kaikista henkilöahmoista. On myös osoitettu, että viestintuoja on kerronnallisesti erityisasemassa: Ensinnäkään viestintuoja ei edusta persoonallisen henkilön näkökulmaa, vaan kyseessä on ekstradiegeettinen ääni. Toiseksi hänellä ei ole muuta tehtävää kuin viestin kertominen. Viestintuojaa ei käytetä tragediassa vain dramaturgisista syistä, kuten ajoittamassa traagisia käänteitä tai kertomassa lyhyesti sotien

tapahtumia. Tähän tarkoitukseen tragedian kirjoittajalla oli käytössään joustavampia-kin keinoja. Viestin välittämistä on korostettu tragediassa rituaalisesti, ja sille on luotu oma hahmonsaa. Kolmanneksi sanansaattaja rinnastuu runoilijaan sen vuoksi, mitä on nähnyt. Molemmat ovat näkijöitä, mikä antaa heille etuoikeutetun puhevallan ja ekstradiegeettisen aseman tragediassa. (Barrett 2002, 70–73.) Samankaltaisen aseman saa myös moderni editoija, joka hänkin on ulkoisen ja sisäisen kynnyksellä. Välittäessään ja julkaistessaan kirjeen, siteeratessaan puhelinkeskustelua tai muokatessaan online-keskustelua editoija on näkijä, joka ilmaisee, mitä on saanut tietää.

Editointi on Wirthin keskeinen huomion kohde hänen hahmottaessaan viestin poetiikkaa. ”Chatten und klicken” -verkkoartikkelissaan (2000) hän käsittelee kirjeen, puhelinkeskustelun ja online-kirjoittamisen poetiikkaa. Wirth ei tee eroa fiktiivisten viestien kirjoittamisen ja todellisten viestien valikoimisen välillä, koska molemmissa tapauksissa viesti on muoto, jonka julkaiseminen edellyttää valikointia. Editoinnin poetiikasta kirjoittaessaan Wirth korostaa kirjeromaanin traditiota. Esimerkiksi sähköpostien tai online-keskustelujen käyttö elokuvassa tai kirjallisuudessa palautuu hänen mukaansa jo kirjeromaaneissa kehittyneeseen editoinnin poetiikkaan.⁷

Analysoidessaan viestin välittämisen poetiikkaa Wirth vain viittaa antiikin viestintuojaan hahmona, joka esiintyy näyttämöllä vain viestin saajan maailmassa. Vasta moderni kirjeromaani on tuonut esille myös viestin kirjoittajan maailman. Wirthin huomion kohteena on moderni subjektiivisuus ja välittömän tunteen ilmaisu. Platonin varoma emotiivinen ’magnetisoituminen’ voitiin huoletta tuoda esille sentimentaalisuutena, koska rationaalinen tieto hallitsi jo muita alueita. Wirth painottaa sitä, että kirjeromaanissa pyrittiin online-vaikutelmaan, mielikuvaan siitä, että kirjeet on laadittu subjektiivisesti juuri silloin, kun asiat ovat tapahtuneet. Kirjoittajan välittömän tunnetilan ilmaiseminen ja lähettäminen kohteelle kuului olennaisesti sentimentaaliseen kirjeromaaniin. Wirth kirjoittaa:

Sitä vastoin 1700-luvun ’moderni’ kirjeen poetiikka tuo mukaan kirjoittamisen hetken, tarkemmin ottaen: tunteen kirjoittamisen hetkellä. Tunteellinen kirjeromaani luo kirjeen avulla kuvan kirjoittajan intiimistä tunnetilasta. (Wirth 2000).⁸

Sentimentaalinen kirje on siis ilmaissut kirjoittajan välitöntä tunnetilaa. Tämä on ollut mahdollista, koska kirjoituksen ja tunteen välillä uskottiin olevan suora yhteys: kirje säilöi tunteen siten, että viestin saajan uskottiin voivan eläytyä siihen. Kuitenkin kirjeromaanissa huomio kiinnittyi myös viiveeseen, joka kirjeen lähettämisen ja saamisen välillä on. Kirjeen viipyminen mahdollisti oman poeettisen liikkumatilansa. Myöhemmin siirtymä tunteiden ilmaisuun puhelinkeskustelussa ja sen esittämiseen romaanissa merkitsee tämän emotiivisen tilanteen muuttumisesta interaktiiviseksi. Puhelimen myötä on syntynyt välittömän tavoitettavuuden tarve, ja tunteita herättäväksi seikaksi on

tullut myös se, että yhteyttä ei synny: toinen ei soita tai vastaa puhelimeen.

Wirthin mukaan puhelimen käytön rutinoituminen merkitsi kuitenkin käyttäjilleen viestin välittyneisyyden katoamista: ”Kyse ei ole enää viestistä vaan myös välittymisteistä [-] ja viestin välittyneisyyden katoamisesta” (Wirth 2000).⁹ Huomio viestin välittyneisyyden katoamisesta suoran online-yhteyden myötä ei kuitenkaan anna aiheita nostalgiaan, vaan nimenomaan verkkokirjoittamisen kannalta hän korostaa editointifunktion merkitystä. Toisaalta puhelinkeskustelun ja chatin poetiikka eivät kuulu enää viestin tradition piiriin vaan pikemminkin dialogin kirjallisen ja draamallisen taitteen pitkään traditioon.

Lopuksi

Viestintuojasta kirjeeseen, puhelinkeskusteluun ja sähköpostiin kulkee siis viestin välitystapojen historia. Viestin ontologian kannalta keskeistä on viestin ja keskustelun välinen ero, joka on hermeneuttisessa filosofiassa jäänyt vähemmälle huomiolle. Rafael Capurro täydentää tätä aluetta erityisesti uudelle viestikulttuurille hyödyllisellä tavalla.

Wirthin keskeinen anti verkkokirjoittamiselle on editointifunktion korostaminen. Viestikulttuurille olennaista on hänen hahmottamansa poeettinen liikkumatila, joka ymmärretään laajemmin kuin tekstikeskeisessä poetiikassa. Tämä tila hahmottuu ensinnäkin viestin ja sen julkaisemisen väliin avautuvana valikoinnin mahdollisuutena ja toisaalta viestiin olennaisesti kuuluvana etäisyytenä lähettäjän ja vastaanottajan välillä.

Kirjoituksen editoijan tehtävä on saattaa teksti julkiseksi. Editoijaa voisikin lopulta verrata kreikkalaiseen viestintuojaan. Molempien tehtävänä on ilmaista viesti, tuoda se julki. Heidän tehtävänsä kuuluvat kuitenkin aivan erilaisiin maailmoihin, joten niitä voi pitää korkeintaan sukulaisina. Olennaista on kuitenkin huomata, kuinka keskeinen käsite editointi on ja kuinka merkittävä traditio ja tehtävä sillä on uudessa viestikulttuurissa.

Viitteet

¹ Tämän yleisen viestin mallin Jakobson on omaksunut kielitieteestä. Siihen kuuluvat ääripäinä lähettäjä ja vastaanottaja, mutta ne ovat vain yleisenä kehyksenä, koska huomio kiinnittyy kieleen.

² „Anstelle der vertikalen Botschaft tritt der philosophische *logos* und der *dialektische* Mitteilungsprozess, d.h. sachliche Fragen auf der Basis jeder Botschaften“ (Capurro 2003, 114). Tässä yhteydessä on huomattava, että vaikka Platon painotti sokraattisessa keskustelussa vain sellaista dialektiikkaa, jonka tehtävänä on viedä järjen viestiä eteenpäin, niin kansanomaisissa näkökulmissa sokraattisiin keskusteluihin liittyi toki monimielisyys (Kristeva 1993, 38).

³ „Wenn aber Gadamer in der Nachfolge Platons immer wieder die Bedeutung des Gesprächs für die Auslegung der schriftlichen Tradition betont, dann bringt er dadurch zugleich den Unterschied in den Formen oder – wie wir heute sagen – in den Medien der zwischenmenschlichen Verständigung zur Sprache“ (Capurro 2003, 96).

⁴ „für den charakteristisch ist, dass er auf der semiotischen Basisebene zu einer Revalierung bildhaft-dramatischer und aphoristisch-inzenatorischer Darstellungsformen führt“ (Sandbothe 1998).

⁵ Wirthin tarkastelukulman ulkopuolelle tosin jää kysymys siitä, millaista artikuloimatonta tekijäntietoa välittyy siirryttäessä tuottavasta kirjoittamisprosessista editointiin. Esimerkiksi perinteisen lyriikan kirjoittamiseen kuuluu runsaasti valikointia ja poeettista editointia sekä moninkertaista lukemisen ja kirjoittamisen vuorovaikutusta, jossa tekijä- ja editointifunktion erottaminen olisi kohtalokasta.

⁶ „Die Instanz, welche die Funktion des Scribeur und des Lecteur verbindet, ist der Editeur, der als erster Leser und zweiter Author das Geschriebene anderer zusammenliest und zusammenschreibt“ (Wirth 2001, 57).

⁷ „Die Inszenierung des Chats [--] besitzt eine Qualität, die zu einer Radikalisierung der Ästhetik des Briefromans führt“ (Wirth 2000).

⁸ „Dagegen bringt die ‚moderne‘ Briefpoetik des 18. Jahrhunderts den Moment des Schreibens, genauer: der Empfindung beim Schreiben, ins Spiel. Der empfindsame Briefroman läßt den Brief zu einem Porträt der intimen Gefühlslage des Schreiber werden“ (Wirth 2000).

⁹ „Es geht also nicht mehr nur um die Message, sondern auch um die Übertragungswege – Stichwort ‚magische Kanäle‘ bzw. um die Übertragungsgeschwindigkeit der Message“ (Wirth 2000).

Lähteet

AARSETH, ESPEN 1996: *Cybertext. Perspectives on ergodic literature*. Baltimore: J. Hopkins University Press.

ARENDRT, HANNAH 2002: *Vita Activa*. Suom. Eija Viitanen et al. Tampere: Vastapaino.

BARRETT, JAMES 2002: *Staged Narrative: Poetics and the Messenger in Greek Tragedy*. Ewing: University of California Press.

BOLTER, J. DAVID 1991: *Writing Space: the computer, hypertext and the history of writing*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum.

CAPURRO, RAFAEL 2003: *Ethik im Netz*. Stuttgart: Franz Steiner Verlag.

CRYSTAL, DAVID 2001: *Language and the Internet*. New York: Cambridge University Press.

ESKELINEN, MARKKU 2002: *Kybertekstien narratologia*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston Nykykulttuurin tutkimuskeskus.

GADAMER, HANS-GEORG 1985: Plato und die Dichter. *Gesammelte Werke Band 5, Griechische Philosophie*. Tübingen: Mohr, s. 187–211.

GENETTE, GÉRARD JA MORGAN THAIS 1989: *Modern Mimology: The Dream of a Poetic*

